

ОКСАНА КОВАЛЕНКО

Першим захопленням Тараса Шевченка була Оксана Коваленко, про яку поет згадав у вірші «Мені тринадцятий минало...». Вона була на три роки молодшою і мешкала по сусідству. Матері їхні, дивлячись на дитячі забавки, планували, що діти колись одружаться. Шевченко згадував про це в своїх листах. Проте Тарас поїхав супроводжувати Павла Енгельгардта до Вільно, де отримав початкову художню освіту, потім був Петербург та Академія мистецтв, перші публікації, перше визнання, викуп із кріпацтва... Коли через чотирнадцять років Тарас повернувся до рідної Кирилівки вільною людиною і столичним художником, Оксана була давно заміжня за кріпосним із сусіднього села і виховувала двох доньок.

ВАРВАРА РЕПНІНА

Із княжною Варварою Репніною Шевченко познайомився саме в свій перший приїзд в Україну, після навчання в Академії. Подорожуючи Київщиною, влітку 1843 року він завітав до Яготина, аби зробити замальовки. Йому настільки сподобалося в родині Миколи Григоровича Репніна-Волконського, що він повернувся на триваліший час, залишившись на рік у його маєтку. Хазяїн був людиною більш ніж неординарною – князь, генерал, високоосвічений чоловік із філософським складом розуму, старший брат декабриста Сергія Волконського. Донька князя, 35-річна Варвара, була захоплена талантом Шевченка і закохалася в нього на все життя. На жаль, ця любов не мала майбутнього, і княжна вирішила, що їй Богом дано бути янголом-охоронцем поета, тож усіма силами своєї душі вона боролася з пристрасним почуттям. У листах до свого духовного наставника, француза Шарля Ейнара, вона відверто зізнавалася у своїх стражданнях: «Я підступним чином, довгими годинами піддаюся владі своєї уяви, котра малює мені палкі картини пристрасті...». Поет із величезною повагою ставився до цих стосунків, але не наважився розвинути їх у більш, ніж дружні. Вони підтримували зв'язок усе життя: і в горі заслання, і в радості повернення на Батьківщину.

ГАННА ЗАКРЕВСЬКА

Приблизно у той самий час, на початку 1840-х років, Шевченко гостював в Березовій Рудці (нині – Полтавська область), у родині поміщика Платона Закревського. Між 29-річним поетом і красунею-дружиною господаря, 21-річною Ганною спалахнуло кохання. Але невдовзі Тарас змушений був залишити гостинну садибу через справи, і зв'язок увірвався. Ганні Закревській поет присвятив не один вірш, зокрема: «Якби зустрілися ми знову, Чи ти злякалася б, чи ні? Якеє тихеє ти слово тоді б промовила мені? Ніякого. І не впізнала б. А може б, потім нагадала, Сказавши: «снилося дурній». А я зрадів би, моє диво!». На жаль, зустрітися більше їм не довелося – пані Закревська померла у 35 років, саме тоді, коли Шевченко звільнився від десятилітньої солдатчини.

ГАННА УСКОВА

Існують свідчення, що під час свого першого приїзду в Україну, у рідній Кирилівці поет уподобав доньку місцевого священника Григорія Кошиці – Феодосію. Отримавши посаду в Київському університеті та розпочавши роботу в Археологічній комісії, Шевченко поїхав свататися на одне з храмових свят. Але отримав категоричну відмову батьків попівни. Дівчина не змогла піти всупереч волі старших і, за місцевими переказами, невдовзі збожеволіла. У засланні, яке тривало десять років, Шевченко закохався в дружину коменданта Новопетровської фортеці Ганну Омелянівну Ускову. На жаль, плітки і осуд перервали їхні приятельські розмови, але Ускова протягом довгих років залишалася щирим другом поета.

КАТЯ ПІУНОВА

Коли імператор, не без посиленого втручання та заступництва Варвари Репніної, підписав указ про помилування, Тарасові Григоровичу йшов 44-ий рік. Він був пригнічений засланням і солдатчиною, відпустив патлату бороду і відчував себе старим не по роках... Проте, як свідчать листи, мріяв про молоденьку дружину «з простих», поруч з якою хотів повернути втрачені на каторзі роки молодості. Оскільки у Петербурзі він перебував під постійним наглядом поліції, Шевченко на деякий час «зависає» в Нижньому Новгороді. І тут він уповні відчув свою популярність. Жінки з місцевого бомонду наввипередки замовляли йому свої портрети. Саме серед них він зустрів своє наступне кохання – молоду актрису Катю Піунову, яка видалась йому ідеалом жіночої вроди. Заради її подальшої театральної кар'єри він викликав до провінції свого знайомого, великого актора Імператорського театру Михайла Щепкіна, і той протягом трьох днів грав у виставах разом з нею. Поет ублагав директора Харківського театру погодитися на умови актриси (які, зважаючи на її юний вік, відсутність досвіду і таланту, були неймовірно невиправданими) і зарахувати її до своєї трупи. Проте, скориставшись поетом, актриса зрештою втекла до Казані з 25-річним актором, за якого згодом вийшла заміж. Потім вона згадувала: «Але ж мені ще шістнадцяти не було! Що я там розуміла! Мені здавалося, що в Тарасі Григоровичі женихівського нічого не було. Чоботи дьогтярні, кожух ледь не на голе тіло, шапка смушева чи не найпростіша...». Проте вона змогла зрештою визнати правду: «Так, про душевний світ, про розум великого поета позабула, клепки забракло!».

ЛУКЕРІЯ ПОЛУСМАК

Потім були приятельські стосунки з Марією Максимович, які дуже скидалися на чергове поетове кохання, проте його біографи не припускають, що Шевченко дав волю своїм почуттям. Марія була дружиною давнього друга поета, українського вченого, історика і фольклориста Михайла Максимовича, а Тарас Григорович на схилі свого життя дуже високо цінував тих, хто залишався з ним поруч попри всі негаразди...

ЛУКЕРІЯ ПОЛУСМАК

Останнім коханням великого поета стала служниця його петербурзьких друзів, українка Лукерія Полусмак. На прохання Шевченка, її, кріпачку, відпустили на волю. Це підштовхнуло дівчину, вже заручену з Тарасом Григоровичем, до сміливого флірту з його друзями та знайомими, що прикро і боляче вдарило по поетових почуттях. І цього разу його мрії про спокійну старість у родинному колі, у вишневому саду, були понівечені й знищені чужою байдужістю... Поет розриває стосунки. За три місяці він помирає. Вона пережила його на більш, ніж півстоліття. Кажуть, останні десять років свого життя, поховавши чоловіка-перукаря і залишивши дітей на Московщині, Лукерія провела на могилі Тараса в Каневі... Приносила гостинці й роздавала дітям, довгу сиділа на могилі й одного разу написала в книзі відвідувачів: «Сподіваюсь, ти бачиш, як я каюсь...».

